

Dues presentacions literàries

per Vicent Ferrer Mayans

Els escrits que apareixen a continuació corresponen a les presentacions de dos llibres, fetes el mateix dia a la ciutat d'Eivissa. Vaig posar per escrit el que havia de ser una exposició oral per un motiu de pes: l'inevitable risc que una temporalada m'impedís passar es Freus el dia previst per a la presentació. Si estaven escrits, algú altre podria llegir-los a Eivissa. Hi havia dedicat molt esforç i no volia que aquest fos debades. Finalment, el 30 de gener de 2004 va fer bon temps i vaig poder respondre a la confiança que en Toni de can Sifre havia dipositat en mi. Gairebé un any més tard, un altre bon amic, en Jean Serra, m'ha suggerit de publicar-les tal i com estan, respectant girs propis d'una presentació oral. La proposta no m'ha semblat malament. Esquivar l'estil des-saborit d'un article convencional i tastar alternatives pot ser un estímul més per convidar a la lectura i a la descoberta dels nostres autors.

Formentera, 16 d'octubre de 2004.

L'anell és més que un joc, de Marià Villangómez

La millor manera d'encetar la presentació d'aquest llibre de M. Villangómez és reproduir les seves pròpies paraules al respecte. El poeta l'havia presentat així l'any 1993: "*L'anell és més que un joc* és una obra d'una certa ambició, també d'ambient rural: no oblidem que vaig escriure aquests assajos a Sant Miquel, veient com es movia la gent dispersa del poble. No sabia com descriure el tema, d'embull amorós, pagès però actual. És més fàcil referir-se a la forma, una mica avantguardista, que comença com acaba, amb un personatge fantàstic que parla en vers per a més irrealitat, és invisible per als altres i va explicant algunes coses i fent moure els actors. Crec que la construcció, la tècnica teatral, és millor que no el diàleg."

És ben palès que Marià Villangómez concentrà esforços en el terreny de l'arquitectura dramàtica, més que no en el contingut. Des de 1983, en què aparegué la peça *Se suspèn la funció*, ja sabíem que era un escriptor agosarat en el terreny de l'escriptura dramàtica. Dificilment ens el podem imaginar titllant la seva poesia d'"avantguardista", etiqueta que el propi Villangómez aplica, en canvi, al seu teatre, concretament a aquesta obra que avui presentam.

En què consisteix aquesta estructura? Doncs en un doll d'acció unitari, sense talls en forma de quadres o escenes. Els encontres i els desencontres entre els personatges no obeeixen a una lògica realista, sinó que, en aquesta peça, l'atzar és administrat per un personatge que domina la comèdia de principi a fi. Tot plegat ens indica que Villangómez volgué matar de bones

a primeres tota opció d'entendre l'obra en clau realista, optant per un producte ben diferent de *Les germanes captives*, de la mateixa època. De fet, l'ambientació "pagesa" és de les poques coses que hi ha en comú entre aquestes dues obres, una ambientació en el camp eivissenc que també trobam en l'obra *Es més alt embuixament*, per bé que aquesta altra peça mostra també evidents diferències de plantejament respecte a *L'anell és més que un joc*.

Aquesta amplitud i diversitat d'enfocaments que Marià Villangómez va saber donar a la temàtica rural és producte d'una escriptura teatral que explorà tots els possibles registres d'aquest gènere. Una escriptura teatral "polièdrica", seguint la paraula de moda. Això fa possible que, essent aquesta obra encara en part una obra inèdita, cada nou text que veu la llum sigui una veritable sorpresa.

Villangómez, en aquest text, proposa una ambientació molt esquemàtica, amb cases insinuades i arbres estilitzats, amb la intenció d'evitar que un excés de context limiti el sentit de l'acció. Els personatges són pagesos, però no necessàriament pagesos eivissencs, i la dicotomia entre els habitants del camp i els "vileros" és extrapolable a qualsevol indret. Villangómez, en les acotacions inicials, assenyala que els pagesos han de portar els vestits "actuals al camp eivissenc" (que és com dir que han d'anar vestits com els pagesos de qualsevol banda). La insistència en aquest punt és deguda al fet que solament un dels pagesos ha d'anar vestit amb el vestit folklòric. Aquest requeriment és fonamental per entendre el text i per copsar una voluntat explícita de Villangómez

Coberta de l'edició de *L'anell és més que un joc* feta per l'editorial Can Sifre; la il·lustració és obra de Kika Sánchez.

d'establir una clara distància entre aquesta proposta escènica i els patrons del teatre rural costumista i folklòric.

Quin és, aquest personatge? Es diu Andreu, i és, com ja he dit, l'únic que vesteix amb "barretina roja, camisa i calçons blancs, jupetí negre amb botons de plata, faixa i espadenyes de pita", talment com el que apareix a la portada de l'edició, obra de la il·lustradora Kika Sánchez. Aquesta indumentària és el que li proporciona la qualitat d'ésser fantàstic, com el batejava Villangómez. Fantàstic com a sinònim d'irreal, arquetípic, abstracte, al·legòric, si voleu, o metadiscursiu, fins i tot. Ell mateix es presenta en contrast amb els altres personatges:

"Ells viuen i jo no. Qui sóc? Un pensament, i per això no tinc com ells el cor calent. Una idea. Un pagès com ja no n'hi ha, com per ventura no n'hi ha hagut, ben clàssic el parlar, que els vestits d'altre temps no vol deixar, ni els costums vells ni la vella virtut. I aquí em teniu, parlant com l'autor en té desig, i amb uns vestits que tenen color d'aquesta terra, com per ballar la llarga, folklòric, a Anglaterra, o passejar-me per enmig d'un quadro d'en Puget o un vers d'en Macabich..."

El caràcter fantàstic d'aquest personatge s'accentua pel fet de parlar en vers quan la resta de personatges ho fa en prosa. Marià Villangómez explotà més d'una vegada el recurs dels diferents registres per remarcar plans d'acció o per acolorir la relació entre

personatges, però fins ara no havíem tengut ocasió de veure publicada cap d'aquestes obres de registre mixt, entre les quals es troba també *El botxí d'espectres* (1949).

El personatge aquest, Andreu, es nodreix de tota una tradició que comença amb els paràsits del teatre clàssic grecolatí. És el personatge guia, el que travessa la quarta paret i interacciona amb el públic. A *L'anell és més que un joc*, aquestes qualitats es presenten exagerades fins a nivells arrogants i hiperbòlics, fins al punt que la resta de personatges arriben a esdevenir joguines en mans d'aquest conductor. Podem trobar abundosos exemples d'això. Per exemple al principi, quan Andreu fa el primer parlament al públic. La primera escena correspon a un dels moments finals de l'acció. Andreu "obliga" els personatges a recomençar de nou, fet que converteix el gruix del text en una vastíssima retrospectiva o flashback:

"Torneu a començar i no us atureu massa en cada escena: és un consell d'amic. Una altra volta a començar aquell joc de l'anell, anellet: a quina mà aniria? Però aquest anell crema ben sovint més que el foc, quan, no per dins les mans, per dins els cors fa via. Hala, Gertrudis; vés-te'n a ca teva, aviat. I ara tu, Marc, desapareix. I tu, Pere, segueix de pressa en Marc. Vicenta, ja t'has d'haver desat. Tu, Maria, i tu, Rosa, sí, amagueu-vos: no us pertoca de fer cap paper encara. Jaume, Antònia, quedeu-vos; us correspon l'escena primera: fill i mare. Pagesa rica i enfilada és ella; esvalotat i capritxós és ell; però no és mal al·lot i estima una donzella... I comença amb això la història de l'anell."

En una representació, segurament, veuríem el personatge d'Andreu acompanyant aquestes paraules de tota classe de gestos i empentes. Podríem dir que, d'alguna manera, Andreu és el director de la representació esdevingut alhora personatge. Si parlàssim, ara mateix, de futbol, per exemple, hauríem de pensar en un entrenador que, al mateix temps que reparteix consignes estratègiques, s'encarrega d'aplicar-les i col·labora en la seva execució, al costat dels altres deu jugadors (figura aquesta, d'altra banda, que existeix). En altres moments de l'acció, Andreu accelera els esdeveniments, els congela, els interromp, irromp de forma irreverent en el teixit de la trama, esquinça (figuradament) els decorats, delata els mecanismes del joc teatral, fet que inocularia a l'obra tridimensionalitat, perspectiva, profunditat i transparència. Moviment i vida pròpia. Més que un text teatral, *L'anell és més que un joc* s'assembla a un procés de joc actoral, a la transcripció d'un assaig dramàtic, a un esborrany

mental portat a l'escenari. La mateixa escriptura es converteix en matèria literària. Ho veiem, per exemple, quan Andreu, sobre la marxa, decideix fer una el·lipsi per obligar el públic a fer-se preguntes sobre el comportament dels personatges, retardant volgutament l'avanç de l'acció:

“Però no és qüestió de dur-ho a l'escenari.
Tot aquest malaveig ja l'heu imaginat.
Massa a la llum dels fets no ens convé pas mirar-hi;
només seguir-ne el fil per treure'n l'entrellat.”

Personatge, director i, a més a més, autor, o quasi, del text. “Parlant com l'autor en té desig”, arriba a dir Andreu, que es presenta com una emanació del dramaturg. Aquesta concentració de rols en un mateix personatge em recorda el personatge de Robert Casals a *Se suspèn la funció*. En aquest conflueixen també els rols d'escriptor, personatge i actor. Encara a *Les germanes captives*, el personatge de Jordi, pagès, soldat i glosador, introduïa la dimensió metaliterària. Tot plegat ens confirma que en la segona de les etapes del teatre de Marià Villangómez, una de les constants és la presència de l'autor en l'acció dramàtica, que no es limita tan sols a la creació del text. L'emergència en els textos d'aquest creador autosuficient i polifacètic és podria interpretar com la literaturització de la figura de l'intel·lectual en el desert cultural de la postguerra i de l'absència de companyia generacional. Dic “es podria” perquè calen encara més textos de Villangómez a l'abast del gran públic.

I la resta de personatges? Gairebé resten eclipsats per la personalitat imponent i insultant d'Andreu. Però hi són, capturats en una embolicada troca de simpaties i desencontres, alimentats per sentiments i interessos. La trama gira al voltant d'un tema universal: el sentiment amorós en conflicte amb l'ordre social i els interessos econòmics, l'amor que incomoda personatges com el de Maria:

“(…) Si fos pel cor que ens haguéssim de regir, jo ja sé cap a on prendria. Però en Joan crec que em convé. I l'amor val tan poc! Així m'ho han predicat des de petita. I amb tot, sempre puny i protesta, dins el racó on l'hem tirat.”

I com que el teatre és l'art del concret, fins i tot el tema central, tan universal, esdevé un objecte, tan específic com un anell, en el qual es concentra una rica polisèmia que el personatge de Vicenta s'encarrega de descabellar:

“Tornar-te'l? Sí, ja podria. Un anell no és com una ona, un núvol, una paraula. Un anell queda, té pes, brilla dins l'aire... Valdrà per totes les

paraules amb què l'acompanyares, quan me'n feres do. Serà la prova de la meua desgràcia, del teu mal comportament. Al dit me'l posares i aquí es queda. Que vegi la gent de part de qui està la fidelitat. El nostre amor no s'ha migpartit. Me'l quedo tot jo, i aquest anell serà el símbol d'una tendresa mal corresposta. L'anell no callarà, com callen ara aquelles paraules que tant agraiïa i que no em creia que poguessin mentir. Serà, davant tothom, un tendre record de tu, que estimo, i una acusació contra tu, que ja començo a odiar.”

Arribats a aquest punt, convé que sigueu vosaltres els que trobeu noves sorpreses en els textos teatrals de Villangómez. Tanmateix, no voldria deixar estar *L'anell és més que un joc* sense testimoniar la meua admiració envers la tasca editorial de Can Sifre, en particular per l'esforç a tots els nivells que suposa donar a conèixer una part importantíssima de l'obra de Marià Villangómez. No puc estar de manifestar el meu desig que l'edició de *L'anell és més que un joc* signifiqui al mateix temps la represa d'una iniciativa iniciada el 1989 amb la publicació de *Somni d'una nit de Sant Joan* i interrompuda el 1998 després de l'edició

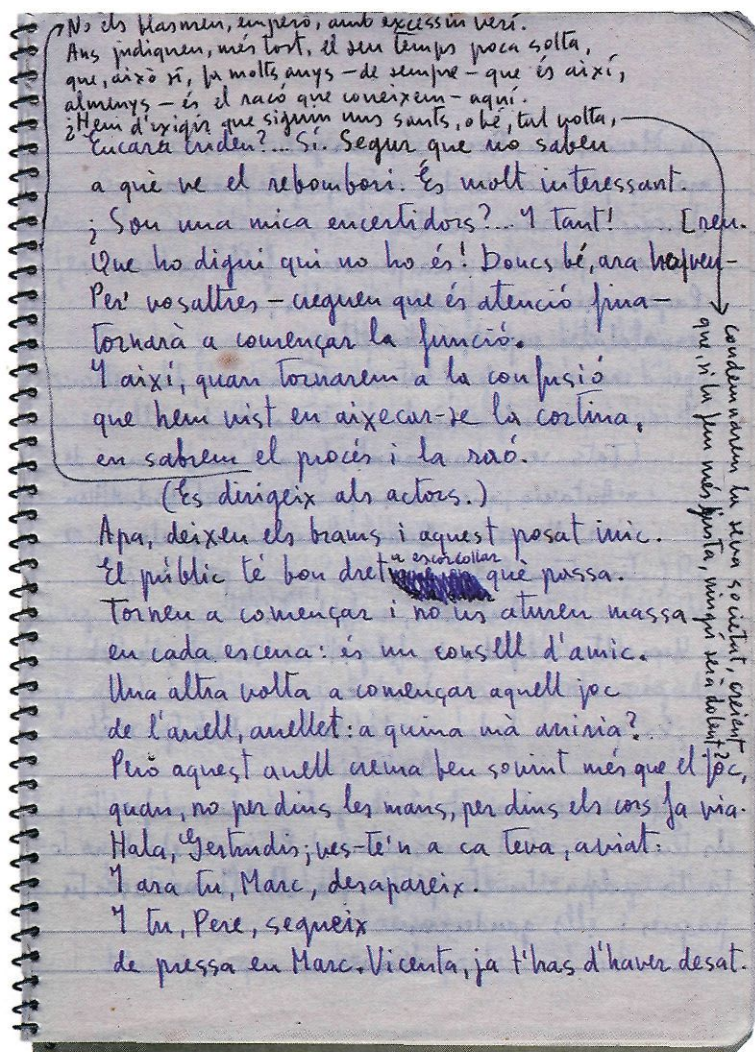
L'ANELL ÉS MÉS QUE UN JOC

Comèdia en un acte

Personatges: Andreu, Jaume, Marc, Pere, Gertrudis, Antònia, Maria, Vicenta, Rosa.

L'escena representa dues cases de pagès, blanques (o només una insinuació de cases), una a cada banda, separades per un bosc que es suposa ample i espès. La casa de l'esquerra és molt modesta; la de la dreta, força més important. Cadascuna tindrà una porta practicable, i així mateix els personatges podran aparèixer i desaparèixer pel fons del bosc, de pins estilitzats.

Tots els personatges són en escena, amb els vestits actuals al camp eivissenc. Tan sols na Vicenta va vestida de ciutadana i n'Andreu porta el més típic vestit d'anys endarrere: barretina roja, camisa i calçons blancs, jupetí negre amb botons de plata, fíxia i espadenyes de pinta. N'Andreu es dirigeix al públic, mentre els altres personatges, en grup compacte més al fons, discuteixen els uns amb els altres, es uiden

Una altra plana de *L'anell* és més que un joc, manuscrit que du data de 26 d'agost de 1957. (Llegat M. Villangómez, IEE.)

de *Les germanes captives*; una iniciativa que ha de permetre que l'obra global de Marià Villangómez no resti, ni que sigui en part, desconeguda.

Gràcies.

Quan la vida canta, de Jean Serra

El recull de proses *Quan la vida canta*, del poeta Jean Serra, és "el resultat d'un lent i llarg degoteig", com el mateix autor assenyala en un comentari preliminar a l'edició que avui es presenta. És un aplec, efectivament, de trenta textos que han anat veient la llum entre el 1976 i el 2001. Aquest fet comporta, inevitablement, que, en llegir el recull, la nostra memòria s'activi en passar per un text ja llegit. D'aquesta circumstància se'n desprenen, òbviament, sensacions molt diverses segons el lector, o més concretament, segons l'experiència prèvia del lector amb els textos de Jean Serra. No se m'ocorre, per tant, cap presentació més sincera d'aquest llibre que aquella que parteix de la meva experiència concreta.

Aquesta experiència lectora començà abans de conèi-

xer l'existència d'un escriptor anomenat Jean Serra. De fet, va ser la fesomia d'un text concret allò que, d'alguna manera, em va impactar. Ara sé que aquell text es titulava "Dia d'hivern" i que fou escrit el 1978. Serà millor que el llegim.

"Els ocells canten, com apagats, des de les branques esfullades de l'albercoquer del jardí. Els vidres de la finestra estan xops de rosada matinal. Fa un dia hivernenc. Al cel hi ha una volta de núvols grisos i foscos, però s'obre una petita clariana cap a llevant. La meva filla juga, al menjador, tranquil·la. Ara i adés ve al meu costat i es penja del meu braç. A vegades agafa un llibre, quasi sempre el mateix, i en mira les pàgines passant els fulls un per un, amb parsimònia... "Mano, mano. Hum, mano. Mano, papà, mano, mano! Hum, hum, huuuum!", fa impacient perquè vol veure la portada del *Serra d'Or*. Després d'ensenyar-l'hi, continua: "Papà, e quà. Papà, e quà", diu, demanant-me un còmic. Quan l'hi he donat, ella respon: "Àcies, àcies". (p. 29)

En el moment en què vaig ensopegar amb aquest text, cap professor de literatura del batxillerat m'havia fet veure que es pogués fer literatura a partir d'aquesta exhibició de quotidianitat tan naturalista. El text em resultava pertorbador en molts altres sentits. No estàvem aleshores tan familiaritzats com ara amb la presència del català en literatura. No vaig acabar d'entendre'l, aquest text. Però només en aparença va quedar oblidat.

Un segon cas, aquest molt més recent: la publicació a la revista *El pitius* d'un text titulat "Formentera des del niu blau". Es tracta d'un text d'aquells que solen agradar al professorat de Llengua, ja que és idoni per ser treballat amb els alumnes: en el text hi coexisteixen diferents plans narratius, s'entrecreuen referències al paisatge i a la història contemporània, hi coexisteix l'evocació de fets amb la descripció acurada d'indrets, etc.

Què tenen en comú dos textos com "Dia d'hivern" i "Formentera des del niu blau"? No l'estil, ni la temàtica, ni l'extensió. Tampoc, evidentment, la proximitat cronològica de la seva publicació. El cas és que, amb aquesta comparació, el lector força una relectura. Dos textos aparentment tan desvinculats acaben il·luminant-se mútuament. I cada pàgina de *Quan la vida canta* és una nova bombeta encesa. Llegir aquest recull pot proporcionar la mateixa impressió que anar encenent els llums i obrint les finestres d'una casa que fa temps que no visitam.

De tot plegat n'emergeix el sentit unitari. *Quan la vida canta* ha estat definit per Jean Serra, a propòsit de l'edició, com un recull de postals autoenviades des de la felicitat. En les anteriorment esmentades notes preliminars, l'autor assenyalava que les proses contingudes al llibre estan "inspirades per l'alegria de

viure”, i que “una joia íntima, que desitja ser compartida amb el lector, les amara”.

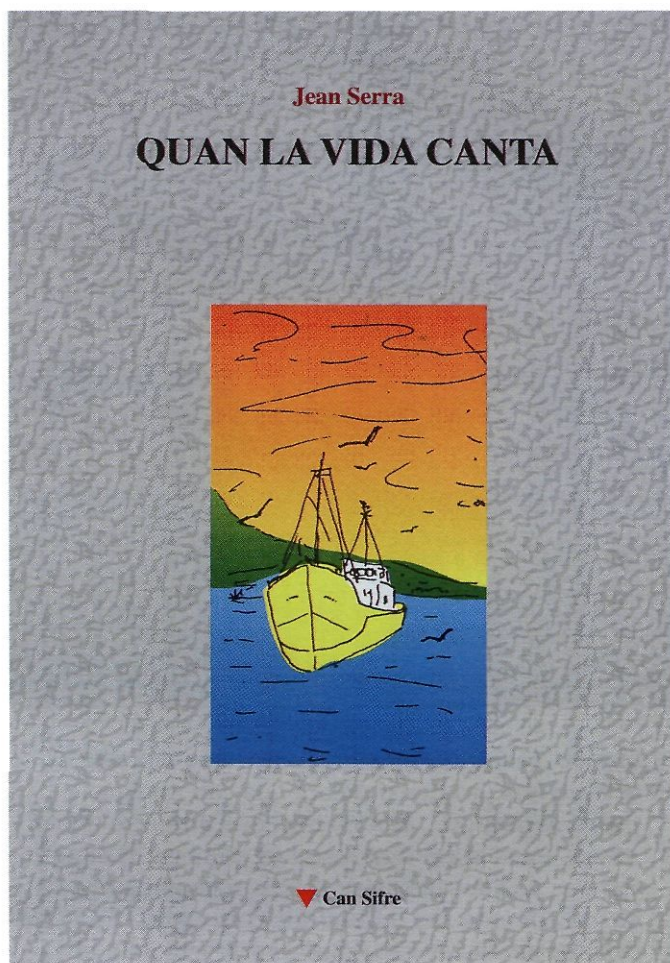
Tanmateix, aquesta joia íntima de viure no pren sempre la mateixa forma. Si l’exploram podem descobrir que, com a mínim, s’expressa o es comunica (o “es canta”) de tres maneres diferents. Unes vegades s’expressa capturant instants o contemplant amb actitud molt oberta diversos esdeveniments o indrets. Aquesta és potser la manera que més sovinteja al llibre de Jean Serra. La prosa “Dia d’hivern” en seria un exemple, com també “Indicis de primavera”:

“Una catifa de verdor suau cobreix els camps. És també el moment esplendorós dels ametllers florits que ja comencen a treure fulles noves. El cel, lliure de núvols, clar i protector, convida a passejar. No fa vent. És un dia ple de serenitat i bellesa.” (p. 30)

També al text “L’alameda” s’expressa aquella joia a través de la contemplació, però aquesta contemplació és també orientada a aspectes estrictament humans o culturals. En aquest cas concret, es refereix a una actuació del grup Uc:

“Hi recordo una actuació memorable del grup musical UC. Érem a l’estiu del 1975. Aviat acabaria una llarga nit col·lectiva. En l’atmosfera s’ensumava, amb l’aroma dels baladres, el futur que volíem nostre. Tanmateix, damunt nosaltres encara planava l’ombra d’un drac moribund que es resistia a deixar de donar coataades. Caminàvem dins la incertesa, buscant una sortida salvadora. La recent *Revolució dels clavells*, ens va injectar dosis d’esperança. Al passeig de Vara de Rey, una nit d’aquell estiu, tres cavallers armats de música nova i cançons recobrades, des de dalt d’una tarima feren vibrar d’entusiasme els nostres cors, àvids de futur i llibertat. Per a mi, nascut a l’ardència d’un exili anònim, creixent en un món lingüístic escindit, aquells ucs dins la fosca van ser la veu que va donar sentit i direcció als meus anhels.” (p. 48)

És evident que aquesta vessant fa que *Quan la vida canta* s’enriqueixi amb una dimensió documentalista. La major part de les vegades, és a través d’un acte quotidià com el passeig que l’autor practica el salt de la visió a la contemplació. I no es tracta d’un recurs literari. Sé, i sabem, que a Jean Serra li encanta passejar. Ho veig tot sovint quan me’l trob pel port, tant matins com tardes, sol o acompanyat de la seva esposa, Rosa. Altres vegades és a través de finestres des d’on s’observa el canvi constant del paisatge. És, aquest darrer, el cas del text titulat “L’olivera”, on s’explica la desaparició d’un arbre que formava part d’un paisatge consolidat sense el qual alguna cosa queda incompleta. Record que en una lectura que va venir a fer a For-

Portada del recull de proses *Quan la vida canta*, del poeta Jean Serra: trenta textos que han anat veient la llum entre el 1976 i el 2001.

mentera pels volts de la diada de Sant Jordi de 2003, comentà aquest record amb unes paraules que eren, si fa no fa les mateixes que ara veiem a *Quan la vida canta*. Això il·lustra, per damunt de tot, una elevadíssima dosi de sinceritat literària. Ja ho anirem veient i confirmant, però per a Jean Serra la literatura no és un mitjà per encobrir les coses o per modificar-les, sinó tot al contrari. És un mitjà per conservar-les i mostrar-les amb tota la seva substància.

Al costat, però, d’aquesta joia basada en la contemplació, trobam també una altra alegria que emana de la contemplació interior. És a dir, la introspecció. Dins aquest conjunt de proses podríem situar-hi, entre altres, les tres primeres del recull, “Teranyines”, “Esgarriar-se” i “La recerca”, totes tres estratègicament situades al principi del recull, a fi d’establir, de bones a primeres, el to general de l’obra. Llegim-ne una d’elles, la segona:

“Després d’haver-me esgarriat, torno a ser, sa i estalvi, en el bon camí. Formo part de la societat tant com de la naturalesa i el cosmos. Malgrat la meva insignificança, no puc ignorar-me íntegre. Necessitem confiar la nostra intimitat. Obrir-nos

Jean Serra.
(Foto: J. A. Riera, *Diario de Ibiza*.)

al món, esbataran-nos-hi, encara que aquesta actitud ens produeixi dolors que cap analgèsic podrà assuaugir... Em resisteixo a admetre que el nostre ésser sigui una cosa tan efimera! Perquè tampoc podem esdevenir totals si no deixem que els sentiments, les inquietuds dels altres, fins i tot l'existència dels cossos inanimats, rebleixin el nostre univers individual." (p. 16)

El "triangle d'alegria" que estam dibuixant es completa amb el tercer gran bloc temàtic de *Quan la vida canta*. Es tracta d'una sèrie de proses que tenen, com a tema central, l'acte d'escriure. Són proses que capturen la joia de viure en el moment en què aquesta esdevé moviment o acció a través de l'escriptura. Podríem llegir-ne més d'una, totes fins i tot, però n'hi haurà prou de recordar un fragment d'aquella que es titula "El paper":

"El paper és com la plaça de braus on et jugues la sort a tot o res. És l'espai on els descontents practiquem un dels mesters més solitaris i més solidaris del món, aquest exercici de la soledat comunicativa de què parla María Zambrano.

El paper, amb la nostra escriptura, dóna testimoni de la nostra ànsia de viure. És una finestra oberta a l'infinit, per on la nau dels nostres anhels viatja buscant els altres... En definitiva, és on veiem el pàl·lid reflex de la mà que escriu agafant el somni que després perd." (p. 18)

Cadascuna d'aquestes proses generaria un sucós comentari. D'entre la varietat de subtemes que se'n poden extreure, esmentaré només aquell que lliga l'escriure al mateix acte de viure. Una de les proses

d'aquest tema es titula, precisament "Escriure". En una altra, titulada "Per amor", Jean Serra escriu:

"Admiro la Montserrat Roig. Ella ha viscut com a escrit, i ha escrit com ha viscut: estimant la vida, estimant les paraules. Existeix cap més alt compromís per a un escriptor?" (p. 43)

En una altra d'aquestes composicions, que es titula "La crida", Jean Serra identifica l'escriptura amb una exigència interior, un dictat indefugible:

"Llavors l'escriptura i ell esdevenen una mateixa cosa. No necessita la reconeixença social, cap glòria efimera. Tampoc el preocupen ja les seves mancances en altres àmbits. Escriu per necessitat íntima, vet aquí, no per a obtenir els aplaudiments dels mandarins de torn. És la seva veu interior que li agrada d'escoltar, acceptant l'existència tal com li toca de viure-la: cridat per a escriure. En això rau la vocació: en sentir-se cridat." (p. 25)

El fet que es puguin observar dins el recull de proses de Jean Serra aquestos tres grans conjunts temàtics no ens ha de fer pensar que es tracta de compartiments independents. De fet, precisament són els lligams entre aquestes tres esferes (contemplació, introspecció, creació) allò que converteix *Quan la vida canta* en un llibre orgànic i harmoniós. En el darrer fragment que he llegit queda ben palès que és a través de la creació que esdevé possible l'autoconeixença i el descobriment personal. De la mateixa manera, gràcies a la contemplació de realitats externes a la persona és possible accedir a paisatges interiors igualment fascinants. Aquest fet, que vendria a representar la teoria del macrocosmos i

Marià Villangómez
i Llobet, 1966.
(Llegat M. Villangómez, IEE.)

el microcosmos, es pot fàcilment copsar amb la lectura d'una de les proses, titulada "El port". En un primer moment, ensopegam amb l'anècdota:

"En certa època, per tal de recobrar el meu equilibri interior, vaig començar a sortir de casa meva totes les tardes. Cap al vespre baixava caminant a la ciutat i passejava pels molls i pels carrers adjacents al port. Els primers dies em costava d'anar sol, caminar per lleure com un desvagat. Però havia decidit rompre els meus hàbits massa rígids, desempallegar-me d'inhibicions. A poc a poc vaig anar vencent obstacles, i el passeig de cada tarda es va convertir en una cosa normal." (p. 39)

Seguidament, l'observació esdevé una pintura amb una significativa càrrega poètica:

"Contemplava els vaixells amarrats als norais. L'esplèndida mar rompuda pels illots, fins arribar a Formentera. Quantes més vegades abans havia contemplat la ciutat des de l'escullera? Allí té una olor especial l'oratge marítim. És reparadora la música elemental del clapoteig de les ones morint contra els rompents. És evocador del passat el soroll de les barques de pesca retornant de mar endins. Quina sensació de llibertat suggereixen les gavines, volant en grups, cabussant-se dins l'aigua o, simplement, estant-se quietes dalt l'illa Negra..." (p. 39)

I s'acaba el procés establint un pont a l'autoobservació. La prosa acaba amb una interiorització del paisatge exterior:

"El port és a la ciutat el que el cor és a l'home. Hi sentim el batec de les èpoques pretèrites. En el fons de cada un de nosaltres ressona, d'alguna manera, la veu del passat. Una crida pregona, amarada d'amor a la llibertat, al somni sempre renovat de la mar. Un corrent que flueix de la història que retorna al seu origen. I el nostre origen és la mar. És el nostre port i la seva respiració." (p. 40)

No s'està tampoc Jean Serra d'expressar el seu deute amb el mestratge literari de Marià Villangómez. Els títols de dues composicions, que van de costat en l'edició present, ho mostren amb claredat. "Baluard de Santa Llúcia" parla de les murades de Vila, on "els crepuscles hi esdevenen llargs diàlegs més enllà del temps", facilitant l'accés intel·lectual a una reflexió més profunda sobre el final de les coses i el recomençament. "Començament de tardor", títol de la prosa que va just a continuació, és prou eloqüent: és el títol també d'un dels primers poemes de Marià Villangómez, pertanyent a *Elegies i paisatges* (1949). Aquesta manifestació d'agraïment és un aspecte més d'aquella joia de viure i escriure.

No vull allargar-me més, i menys encara sabent que serà el mateix Jean Serra el que millor podrà parlar dels seus escrits. *Quan la vida canta* és una lectura idònia per un matí assolellat de diumenge, a l'hivern. I té una relectura fàcil en la qual sempre es poden anar trobant coses noves, començant pel fet que la lectura de *Quan la vida canta* és a la vegada la invitació a moltes altres lectures que, inevitablement, s'hi vinculen i que l'autor s'apressa a explicitar. Igual que el goig de la vida arriba pel contacte i la comunicació amb altres éssers vius, el goig de la lectura s'incrementa amb la llum dels altres llibres, fet que no passa per alt a un escriptor amb tant ofici com Jean Serra. Moltes gràcies. ■